

שאלה: נולד לנו ב"ה תינוק חדש. ואשתי ואני מתלבטים כיצד לבחור שם בשבילו. התוכל לתת לנו איזו עצה מהם העקרונות בכך?

תשובה: חשוב מאד לתת שם שיש בו איזה משמעות. בספר "דעת מקרא" על התנ"ך (הוצאות מוסד הרב קוק) הודיעו פעמים רבות על משמעות בסיסית שהיתה לשמות של אישי המקרא. "ישעיה" ענינו "יושיע יה". וכן "ירמיה" ענינו "ירום יה". וכן "בועז" ועשרות שמות אחרים. אבל שם של חיבה, כמו מיקי או אודי וכיוצא בזה, הם צירופי קולות בלי שום משמעות ואינם ראויים.

כתוב בספר "פלא יועץ" (ערך: שם טוב):

הנה בזהר (ח"ג דף עה ע"ב) מביא עובדא באחד שהיה שמו 'אלעזר' ונעשה בעל תשובה גמור. ואמרו לו החכמים שהשם גרם ליה שהאל עזרו. ובמדרש אמרו שהצדיקים מניחים שם לבניהם על שם המאורע לזכור חסדי האל ית"ש. הנה כי כן טוב לגבר שיקרא שם טוב לבניו ולא יקפיד לקרוא להם על שם אבותיו. כי מה יתן ומה יוסיף? צא ולמד מדורות הראשונים שלא היו מניחים שם אבותם. [הערת המעתיק: הנה בכל שבעים נפש למשפחת יעקב שירדו למצרים, לא מצאנו לאחד מהם שיקרא שם לבניו "אברהם" או "יצחק". וכן בכל השמות של בני ישראל במדבר בצאתם ממצרים לא קראו שמות על שם אלו שמתו לפניהם]. ואם השם יהיה גורם להם מעט סיוע לילך בדרך טובים, הלא זה שם טוב משבעה שמות של אבותיו. ולכן איש טוב יבחר להניח לבניו שם טוב או על שם המאורע [הערת המעתיק: כמו בחודש אדר לקרוא לבת אסתר ולבן מרדכי, ואם נולד בן בחודש אב לקרואו מנחם וכדומה שמות] להזכיר חסדי ה'. וככה יבטא [האב והאם] בשפתים בעת הנחת השם".

בענין קריאת שם חדש, שלא היה נהוג בעמנו עד כה, רוב הרבנים מתירים (ראה ספרו של הרב מישאל רובין, איש קרית ארבע, "קוראי שמו" עמ' 152-158) אמנם הוא מציין שלא כדאי לתת שם משונה לילדיו, כדי שלא יתביישו בשם כשיגדלו.

נהגו בעם ישראל לקרוא שמות אחרי בעלי חיים, ובמיוחד אלו שנתכנו בהם השבטים "גור אריה יהודה", "נפתלי אילה שלוחה" "בנימין זאב יטרף" וכן מצאנו דבורה הנביאה, חולדה הנביאה, שפן הסופר, למרות שחלק מהם חיות טמאות. ובכל זאת הרב נבנצל וכן הרב נויירט העדיפו שיקראו שמות על שם הצדיקים (שם, עמ' 159-160).

אפשר לתת שמות על שם מקומות בארץ ישראל, כמו גלעד, גולן, כנרת, עדן (שם עיר, יחזקאל כז, כג), ציון, חברון, שילה. וכן יש נוהגים לתת שמות על שם אבנים טובות: ברקת, מרגלית, פנינה, שוהם, ספיר.

האם לקרוא תינוק ותינוקת בשם הכולל את שמו של הקב"ה? הרמב"ן (בראשית לג, כ) כתב: "ודע כי המנהג הזה בישראל כן שיקראו השמות בשבחי האל כמו צוריאל (במדבר ג, לה), צורישידי (שם א, ו), כי יגיד הקורא שהאל הוא צורו, ושדי הוא צורו. וכן עמנואל (ישעיה ז, יד) וכן שם המשיח "אדני-צדקנו" (ירמיה לג, טז) עכ"ל. ולפי דברי הרב קוק מותר לכתוב שמות אלו בלי להוסיף סימן מקף (א-ל) כי הם שמות בני אדם. וכמו שכותבים שם העיר "נתניה".

ראוי לזכור שמנהג קדמון הוא שהאם היא הבוחרת איזה שם יתנו לתינוק (רד"ק על ישעיה ז, יד). ולכאורה משמע שזה לא עובר בתורנות פעם האב יחליט ופעם האם לפי מספר הלידות, אלא תמיד הרשות בידה. כי היא שסבלה תשעה חדשים כאבי הריון והקאות, והיא שעברה כאבי לידה, ואין לבעל להשתרר עליה. אבל זה פשוט מאד שאין לסבא וסבתא, או כל מי שהוא אחר, להתערב בזה. לדעתי הסמכות היחידה לבחור בשם הוא של ההורים הישירים. ואם כל בני ישראל יקבלו הנחיה זו, נמנענו מהרבה מריבות וכן ויכוחים.

בענין הקריאה לתינוק בשני שמות, בדורות הראשונים לא היה נהוג כך (מהרש"ל, ים של שלמה, גיטין פ"ד כד) וכן שו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח קיג). אבל בימינו זה נפוץ, כנראה לעשות שלום בין הדרישות הכפולות לעשות זכרון לשני נפטרים שונים, או זכרון לנפטר אחד שהיו לו שני שמות.

ודאי הוא שאין לקרוא שם אחרי אדם שהיה רשע. "ושם רשעים ירקב" (משלי י, ז). כתב רש"י על יומא (לח ע"ב) "שלא יקרא לבנו שם אדם רשע". ובמדרש בראשית רבה (מט, א) "שמעת מימיך אדם קורא שם בנו פרעה, סיסרא, סנחריב? אלא אברהם, יצחק, יעקב, ראובן, שמעון". ושם בגמרא (יומא לח, ב) משמע שקריאת שם אחרי אדם רשע מהוה סכנה לתינוק. ולכן אין לקרוא לתינוק "נמרוד" או לכוין לעשות זכר לפושעים שהיו לנו בעבר. אבל אם היו כמה אנשים בעבר בעלי אותו השם, ואחד מהם היה רשע, אבל השאר היו צדיקים, מותר לקרוא באותו השם. [עיין בזה אריכות דיון בספר הנ"ל עמ' 164-172].

אבל זה ודאי שאין לקרוא בשמות לועזיים שנקראו בהם הגוים. והרי נגאלנו ממצרים בשכר זאת שלא שינינו את שמותינו מלשון הקודש (מדרש ויקרא רבה, לב). וטוב הדבר כי מי שיש לו כבר שם לועזי, יטפל בזה לשנות שמו לשם עברי וגם ירשום זאת בתעודת זהות שלו. וכך תשרה עליו יותר קדושה.